

NOTITIES APRIL-MEI 1999

Hoe kan ik voorkomen dat deze oorlog een hoop fragmenten en indrukken blijft, opgenomen temidden van zoveel andere fragmenten en indrukken? Ondanks of misschien precies omwille van de beelden en de commentaren, ontglipt de oorlog ons. Precies omdat de beelden aanspraak maken op waarheid, ontgaat die waarheid ons. De beelden van brandende Servische dorpen zijn misschien wel Servische propaganda? De beelden van de voltreffers van de NAVO-bommen zijn inwisselbaar. Er zijn intussen zoveel beelden gemaakt van vluchtende Kosovaren, dat oude beelden met nieuwe beelden worden gemonteerd. Er wordt muziek onder gezet. De beelden getuigen van reëel lijden, maar ze zijn ook opgenomen in een keten van tekens die dagelijks op ons netvlies geprojecteerd wordt, en daardoor onderhevig aan een eigen logica die zich niet meer uitsluitend tot de waarheid van het gebeuren verhoudt. Ze zijn niet langer informatie. Ze worden een appèl om hulp, om geld, om goederen. Ze worden ideologisch ingezet. Ze moeten een oorlog rechtvaardigen. De oorlog is er en toch maken de beelden hem zoek. In 'La Chartreuse de Parme' van Stendhal roept een personage tijdens het hoogtepunt van de slag bij Waterloo uit: 'Ceci est-il une véritable bataille?' Meer dan anderhalve eeuw later zal Baudrillard

hem een felbetwist maar provocerend antwoord geven: 'La guerre du Golf n'a pas eu lieu.'

'Ik zwijg zo lang, ongelukkige, van mijn stuk gebracht/ door rampen want wat ons hier treft is zo buitensporig,/ dat je het onheil niet kunt uitspreken noch ernaar vragen.' Het is de klacht van de Perzische koningin in Aeschylus' tragedie 'Perzen' wanneer zij verneemt dat het Perzisch leger door de Grieken is verslagen. Enkele jaren na de Perzische oorlogen waarin hij zelf heeft meegevochten, beschrijft Aeschylus het geweld van de kant van de verliezers, van de slachtoffers, van hen die door de Grieken 'barbaren' werden genoemd. De filosoof William Desmond schrijft: 'De tragedie komt op omdat we aandacht krijgen voor het verwarrende bestaan van het andere dat iedere ontologische zelfgenoegzaamheid die mensen menen te bezitten of omwille van hun eigen zijn opeisen, onontkooombaar verstoort en vernietigt. We zijn metafysische wezens in zoverre het tragische doorbreekt, in de mate waarin we weten dat ons zijn een zijn is dat zichzelf verliest, dat de weg kwijt raakt. We weten dat onze staat van zijn onvermijdelijk een staat van verlies is. Het verloren-zijn is een dimensie die het mens-zijn dieper bepaalt dan we aanvankelijk zouden denken.'

THE MRND PARTY TO TRAIN INTERHAMWE. DIRECT LINK IS TO CHIEF OF STAFF RGF AND PRESIDENT OF THE RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994

Schrijven was voor dit project schrijven, voor die mensen die zouden spelen...

ETCETERA: De voorstelling bevat een veelheid aan dramatische of dramaturgische vormen. De centrale spanning echter blijft diegene tussen wat er in werkelijkheid gebeurd is en wat men in het theater toont, tussen het documentaire en de fictie. Als je de voorstellingen in Avignon met die van nu vergelijkt, lijkt het evenwicht tussen de twee veranderd.

COLLARD: In Avignon hebben we een fase uit het werkproces getoond, niet de afgewerkte voorstelling.

ETCETERA: Net die verschillende fases weerspiegelen toch het theaterale onderzoek dat jullie gedurende vier of vijf jaar verricht hebben. In Avignon, juli 1999, leek het alsof jullie te veel informatie kwijt wilden aan het publiek. In Brussel, maart 2000, was er een meer evenwichtige verhouding tussen het documentaire en de fictie.

17

>>

DA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 OF INTERHAMWE IN THE PAST WAS TO PROTECT KIGALI FROM RPF. SINCE UNAMIR MANDATE HE HAS BEE

de dikwijls met de bedoeling zich meester te maken van de eigendommen van de verjaagden. De verdeling van de gronden van de Turkse 'landverhuizers' vormde één van de belangrijkste interne politieke kwesties in de jonge Griekse en Servische staat. Ook tijdens de (burger)oorlog in Kroatië en Bosnië-Herzegovina hebben de uitvoerders van de etnische zuiveringen zich op grote schaal schuldig gemaakt aan plunderingen. De woningen van de verdrevenen werden vaak door anderen ingepalmd.

Niet alleen Turkse moslims, maar alle moslims op de Balkan zijn het slachtoffer geworden van homogeniseringsmaatregelen als gedwongen bekeeringen tot het christendom, verdrijvingen, slachtpartijen. Dus ook die moslims die op basis van taalkundige criteria tot het 'eigen volk' behoorden, b.v. de Pomakken (Bulgaarse moslims) en de Bosnjakken (Bosnische moslims), die Bulgaars, respectievelijk Servo-Kroatisch spraken, dezelfde

taal dus als hun belagers. Tijdens de Balkanoorlogen in 1912-13 ondernamen de Bulgaarse autoriteiten massale bekeringscampagnes onder de Pomakken in het pas door hen veroverde Rodopengebergte. In Kosovo en Montenegro werd de Albanese bevolking systematisch en met gebruikmaking van zoveel geweld verjaagd, dat het onderscheid tussen etnische zuiveringen en genocide vervaagde. De onderdrukking en vervolging van moslim volks- of althans taalgenoten was mede het gevolg van het feit dat in het Osmaanse Rijk tot ver in de 19de eeuw alle moslims 'Turken' genoemd werden - zoals alle orthodoxe christenen 'Grieken' waren. Die gewoonte bestaat vandaag nog steeds in Griekenland en Servië. Tijdens de (burger)oorlog in Bosnië noemden de Serven de Bosnjakken denigrerend Turken en generaal Mladic beschouwde de moord op meerdere duizenden Bosnjakken in Srebrenica als 'wraak' voor wat 'de Turken' - de Osmaanse Turken - de Serven

gedurende eeuwen aangedaan hadden. In leerboeken geschiedenis, historische romans en films, vervaardigd op de Balkan, wordt systematisch een bloedstollend beeld gegeven van het 'Turkse juk' als een periode van slavernij en onophoudelijke slachtpartijen. Daarmee wordt dan de discriminatie en slechte behandeling van Turken - echte etnische Turken en moslims *tout court* gerechtvaardigd: de Turken moeten boeten voor wat hun voorouders de Osmaanse Turken in het verleden aangericht hebben. De niet-Turkse moslims ondergaan hetzelfde lot, want zij hebben als renegaten met de Osmaanse Turken gecollaboreerd. Daarbij moet men voor ogen houden dat de Albanese en Bosnische (en in mindere mate de Bulgaarse) moslims over het algemeen goed geïntegreerd waren in het Osmaanse staatsbestaan en tal van privileges genoten. Ze hebben de Osmaanse staat vaak tot het laatste moment verdedigd - ook wel in de wetenschap